

տորա⁽³⁾), յամ. շրջակա սահմանացս մեր-
ժեսցին տնէձքն և մերձեսցին ահաթիքն.
այ. և ածարեալ հրպիս. ի վր. անդաստա-
նաց Մոզան մեղապարտի և ազգին արիւ-
նահեղին, քաւեսցի և սրբեսցի զեաւղն այն
և զաւառքն ամ. որսկմամբ սբ. արեանն
քիւ., յարենէ սբ. հրպին., հաշտի սբ.
հայրս մեր արեանապարտ զաւակացս իւրոց
և հաշտեսցուցէ զհայրն ած. բոլոր զաւա-
ռիս, թողցին մեղք մեղաւք կենդանեացս

և զաւրասցի ողորմութիւն. այ. ի վր. մեր,
այժմ և հանապազ և արժանացուք մեք
ամբ. զրիւ յորդիս հաւրս մերոյ հոգեորի
և ժառանգել զերկնից արքայութիւն. ընդ
ամ. սբս. և սիրելիսն այ., յորոց միշտ և
հնազ. ահի. և փառաւորի սբ. երրորդու-
թիւն. այժմ և միշտ:

ԳԱՐԵԳՐԻՆ ԱՐՔԵՊ. ՅՈՎՍԷՓԵԱՆՅ

(ՎԵՐՁ)

ԴԱՐՁԵԱԼ ՀԱՅԵՐԷՆԻ ՀԱՐՑԵՐ

(Պատասխանս Հ. Ա. Ղազիկեանին)

5. Չպիտի բառը շիտակ և երանգաւոր՝
ուժգին ձև համարած էի հակառակ Հ. Ա.
Ղ. ի մերժումին. ինք գրած էր թէ չպիտի
գրողը ստիպուած է չա-ն շեշտել, բայց
չա-ն բաղաձայն ըլլալով չի շեշտուիր: Ես
ալ ցոյց տուած էի թէ բնական է որ շեշտը
կ'առնէ այն ձայնաւորը որ չա-ին տրտա-
ւանումը կարելի կ'ընէ, այսինքն ըթ-ը,
հնչուող բայց չգրուող: Անմիկնելի՛ հակա-
սուրեալք մը Հ. Ա. Ղ. այդ ըսածս թէ՛ կ'ըն-
դունի («Ես կ'ընդունիմ» կը փակագծէ),
և թէ՛ չընդունիր, և կ'ուզէ որ ետ առնեմ
«արտառոց» ածականը որով որակած էի
բաղաձայնը շեշտելու իր ենթադրութիւնը:
Կ'աւ, ըսենք թէ ետ առնեմ. «և սակայն...
կը դառնայ»...

Գրած էի թէ չ'պիտի բառին նման շեշ-
տեալ ըթ ունին նաև՝ ն(ը')բբորէն, գ'րա-
բար, Մ'կ'րտիչ, Վ'աւմ, Տ'րգատ, չ'ըմ-
բուներ, չ'զգար և այլն: Ն'բբորէն և նման
բառերուն համար Հ. Ա. Ղ. ինքզինքին
թոյլ կու տայ, անցեամբ և խեղաքիւ-
մամբ, ըսելու թէ շեշտուող ըթ չունին,
այլ ու՛ նուրբ, զուր բառերէն: Կը նշանա-
կէ որ Հ. Ա. Ղ. «ն'բբորէն» կը հնչէ,
նոյնիսկ եթէ «նբբորէն» ալ գրէ. այս պա-
րագան... իր աշակերտներէն կը հարցը-
նենք: Ուրիշ խօսքով՝ Հայր Արսէնի տրա-
մարանութիւնն է թէ իր կերած միսը միս
չէ, այլ... խոտ, քանի որ խոտակերի մը
մարմնէն առնուած է... Չերկարեմ. պարզ

է որ կը հնչենք՝ նո'ւրբ հիւսէ, բայց՝ ն'ր-
բորէն. (եթէ կարելի լինէր այս շեշտերը
սլիտի ստորագծէի):

Զ'ըմբուներ ձևը Հ. Ա. Ղ. կ'ընդունի,
բայց չ'զգար-ը «անձանթ լեզու» կը հա-
մարէ: Այս պարագային նա կը մոռնայ թէ
աչքէն դատ... ակտնջ ալ ունի, ակտնջ՝
որու գերը խօսուած լեզուին մէջ խիստ
շատ տեղի առաջ ու կարեոր է քան աչ-
քինը: Նա կը տրամաբանէ թէ երբ ըթ-ը
տեսանելի է գրի ձևին տակ՝ կրնայ շեշտ
առնել, բայց երբ չգրուող ըթ է՝ շեշտ չի-
կրնար առնել: Ատով պարզապէս ըսել կ'ու-
զէ թէ խօսելու ատեն չէ որ կը գործա-
ծենք շեշտը, այլ... գրելու ատեն: Իսկ
բոլորիս գիտցածն ալ աս է թէ չ'(ը')զգար
հնչելու ատեն շեշտը չա-ին և դա-ին մի-
ջե կը գնենք, գիրդէտն ալ, գիրչդէտն ալ,
«ուսն»⁽⁶⁾ ալ, թերուսն ալ, անուսն ալ:

Բայց Հ. Ա. Ղ. չխօսիր Տ'րգատ և այլն
կոչականներուն մասին, որով գոնէ հոս
ընդունած կ'ըլլայ թէ ձայնաւորէն դատ
բաղաձայնի վրայ ալ շեշտ գնել կարելի է
երբ հոն հնչուող, թէ և չգրուող, ըթ կայ:
Ա'լ ազատ է ենթադրելու թէ ուրեմն բա-
ղաձայնն ալ շեշտ կ'առնէ, և ազատ է ար-
տառոց չհամարելու այդ ենթադրումը: Շեշ-
տուող ըթ-երու օրինակներ են նաև բար-
բառներու հետեւալ կենդանի և բնաձայն
արտայայտումները. — չթ'ր չթ'ր նուշ կո-
տրտեց, խի'ր խի'ր կերաւ խոտը, քթ'ր քթ'ր
կերաւ շաքարը (հմտ. կտրել և կճրտել-
ին հետ), ճփ'լ ճփ'լ իւղը կը կաթի, չփ'լ
չփ'լ լոգցաւ, բտ'ր բտ'ր կ'երթայ կուգայ,
ջուրը փաթ'ր փաթ'ր կը վազէ և այլն և այլն:
Հ. Ա. Ղ. գրած էր թէ պիտի գիմա-
ղուրկը ուժ չունի չա գիրը չալկելու...

(3) Այստեղ մի բան պակաս է, միտքն աղաւադ:

եթէ չալիէ՝ ուրեմն երբ և քող ալ պէտք է չալիենք: Հ. Ա. Ղ. դարձեալ կը պնդէ այդ ըսածին վրայ, հակառակ անոր որ ես փաստովի հերքած էի դայն, ցուցնելով թէ պիտի բայ է վերջապէս, և իբր ալ չա կ'առնէ ինչպէս միւս բայերը (զացի՝ չգացի, ունիմ՝ չունիմ եայլն), մինչդեռ երբ չադ-կապ է և չա չառնէր. քող-ն ալ թէ և բայէ յառաջ եկած է, բայց հրամայական այն ձևէն՝ որ չա չառնէր: Այս ամենապարզ փաստերը աւա՞ղ որ դուր անցած են, և Հայր Արսէն կը շարունակէ անցեալումը և կը թմբկէ նոյն առարկները: Նա պարզապէս տրամաբանած կ'ըլլայ թէ քանի որ ինք վանական է և Արսէն կը կոչուի, ուստի Արսէն կոչուելու են... բոլոր վանականներն ալ, և... Թրոնեայի նախարարներն ալ...

Ամենուս գիտցած մէկ տարրական բանը յիշելուս վրայ՝ թէ բայերը չա կ'առնեն (զացի՝ չգացի եայլն) Հ. Ա. Ղ. ո՛րքէ ո՛ւր, գիւտ մը ընողի յաղթական և գոհունակ շեշտովը, ընթերցողին օգնութեան (իմա զայն մոլորցնելու) կը դիմէ հարցնելով թէ «Երբեք լսե՞ր ես որ հայ մը չ'գիտեմ, չ'գացի, չ'գրէ ըսէ՞»։ ատով ինծի կը վերագրէ տրտառոց բան մը — որպէս թէ ես ըսած ըլլամ թէ՝ որ որ չա կայ, հոն... շեշտ ալ կայ... : Ես կ'ըսեմ թէ արգանակին մէջ քչիկ մը աղ զնելու է. իսկ ինք առիթ կը գտնէ ամենայն լրջութեամբ առարկելու թէ՝ ո՛չ, պարոն, արգանակը հեղուկ է, թէյն ալ հեղուկ է, արգանակին մէջ աղ զնողը թէյին ալ մէջ աղ կը զնէ, բայց թէյին մէջ աղ զնելը սխալ է, ուստի... արգանակին մէջ աղ զնելու չէ... : Ես ալ նոյն ծիծաղելի գիրքին մէջ պիտ' ըլլայի եթէ տրամաբանէի թէ քանի որ Հայր Արսէն զնա՞ բառին այր-ին վրայ շեշտ կը զնէ, ուստի բոլոր այրերն ալ կը շեշտէ, ուստի իր ստորագրութիւնն ալ... չորս շեշտ ունի... : Ահա թէ փաստերու անցեալումն ու անցիկը վերագրումը ուրե՛ր կը տանին։

Չէ՛, Հայր Արսէն, ո՛չ բոլոր այրերուն շեշտ կ'ընկերանայ, ոչ ալ բոլոր չա-երուն։

Հ. Ա. Ղ. կ'ըսէ թէ քուն բայը շեշտու-լու է, և ոչ թէ պիտի, օրինակ բերելով թէ «պիտի գրե՞ս» հարցնելու ատեն հար-ցումը բուն բային վրայ կը զնենք։ Այո՛, բայց այդ՝ բային հաստատական ձևն է, իսկ

միասականին մէջ պարագան կը փոխուի. պարզ քննութիւն մը բաւ է ցուցնելու թէ միասական քայլերու զանազան ժամանակներուն մէջ չա միասակեցը և շեշտը կը դրուին ոչ քե քուն քայլին, այլ օժանդակ քայլին վրայ. —

կը չահի՛մ	չե՛մ չահիր
կը չահէ՛ի՛	չէ՛ի չահեր
չահա՛մ կ'ըլլամ	չահած չե՛մ ըլլար
չահա՛մ կ'ըլլայի	չահած չէ՛ի ըլլար

Նոյնպէս ալ՝

պիտի չահի՛մ	չ'պիտի չահիմ
պիտի չահէ՛ի՛	չ'պիտի չահէի

Ասոնց մէջ չեմ, չէի, չպիտի օժանդակ են, ու չա և շեշտ կ'առնեն, առանց զանոնք գլխաւոր բային թողու։ Դիտելի է որ առողանութեան նշաններն ալ հոգովի մասնիկին վրայ կը դրուին, և ոչ թէ բուն բառին. (գրե՛ով գրէ, եայլն)։

Իբր թելադրական պարագայ յիշած էի թէ գրաբարի ժխտական բայերն ալ շեշտը կ'առնեն առաջին վանկին վրայ. բայց աւելի բացատրութիւն չէի տուած հակիրճութեան սիրոյն, վստահ ըլլալով թէ զոնէ Ղազկիկեաններուն համար պարզ էր ըսածս։ Սակայն Հ. Ա. Ղ. այդ վստահութիւնը ունենալու իրաւունքէս ալ կը կոպտէ գիտ. «Եր գրաբարի մէջ» կը գոռայ, և զիս հերքելու համար անցիկը վերագրում մը կ'ընէ, սուտ չգիտուի ձեռնալով, որպէսզի ինքն-գիրը իր ուղած կողմը քաշքշէ, սակայն ատով կացիներ իր ոտքին զարնելով. — որպէս թէ ես ըսած ըլլամ թէ գրաբարի մէջ կ'արտասանեն՝ չ'գործեցի, չ'տեսնիցեմ, չ'բերիցէ։ Սակայն իմ քչիկ պտիկ գիտցած գրաբարիս մէջ գրուած կան նաեւ — ... ո՛չ գիտեն... , ո՛չ կարէ քաղաք թաք-չել... , ո՛չ պարտ է իմանալ... , ո՛չ է աշակերտ լու քան... ո՛չ միաւորի... ո՛չ հաւատամ քեզ... ո՛չ իմացան գրանն... : Եայլն եայլն եի՛ԱՅԼԷ։ Պարզ կը տեսնուի թէ «գրաբարի ժխտական բայերն ալ շեշտը կ'առնեն առաջին վանկին վրայ»։

Եւ հակառակ հայերէնի կանոնին, Հայր Արսէն չպիտի-ն մերժելով խնդիրը փակելու համար, իբր ուժգին ձև կ'առաջարկէ «չը-գրե՛մ պիտի» ձևը, որ նոյնպէս յստակ ու բացատրիչ է ըստ իս (համաձայն զանազան լեզուներու այս սովորական երևոյթին, ոչ

բով հաստատական բայերու շնչալը վերջին մասին վրայ է, իսկ ժխտականներուն՝ տուճին)։ սակայն եթէ նա հետեւողական ըլլար գէթ ինք իրեն, ատանկ առաջարկ ընելու չէր, ապա թէ ոչ՝ ինք ալ ըսել կ'ուզէ թէ (ի՛ր տողերը իրեն դարձնելով), «... իրենք (նախնիք) օրէնք կը դնեն, ես չեմ կրնար դնել...»։ «Ես պիտի... խորհուրդ տայի իրեն որ թողու աջամով (°) ճամբաները, ընտրէ շիտակը, սիրէ հայ լեզուն, սիրցնէ իր աշակերտներուն ... ու ստեմնասիրէ աշխարհաբարը ... և ետ կենայ մարմաջէն իր գլխէն օրէնքներ դնելու լեզուի մը, որ արդէն ձեւաւորուած է...»։

6. Կ'ստանաւ ձեռն պաշտպանած են հանգուցեալ թէոգիկ և արժանաւոր բանաստեղծ և «Արև» օրաթերթի յատկաւիտ խմբագիր Վ. Թէքէեան, իրուամբ առարկելով թէ կը ստանաւ ձեռով կրկնակ ըթ կարգալու վտանգ կայ ինչ որ ազդէ է։ Զ. Ա. Ղ. պատասխանած էր թէ սովորող շիտակ կը կարդայ, իսկ եթէ խնդիրը չըսովորողներուն վրայ է, «ո՛ր ազդի գրագէտները ի սէր ժամկոչներու փոփոխութիւնները ի սէր ժամկոչներու փոփոխութիւնները»։ Ես այդ խօսքին մէջ իրաւամբ տեսած էի արհամարհ հանդէպ «ստիկին», ժամկոչին», զոր սակայն Զ. Ա. Ղ. կերպը կը գտնէ մերժելու։ Զարմանալի մերժում։ ուրիշ կարդացողներ ալ այդ արհամարհը նկատեցին։ Հայր Արսէն ծանօթ եղած ըլլալու էր թէ մասնաւորապէս Պոլսոյ մէջ «ժամկոչ, փորացու, նոյնիսկ վարժապետ» բառերը (հազար ամօթ անոնց որ վարժապետը մինչև հոս իջեցուցած են...) արհամարհելի անձերու առումով գործածուած են։ Ծանօթ է նաև որ հայութեան հազարին, բիրին մէկը միայն՝ ժամկոչ է, և Հայր Արսէն իրաւունք չունէր մնացեալ զանգուածի թերու մասն ալ այդ սակաւաթիւներուն անունովը որակել ու մկրտել։ Միշտ նոյն սխալ ընդհանրացումը, այս անգամ արհամարհի զգացումով ալ տգեղացած։

Կը ստանաւ՝ պաշտպանելու տտեն Զ. Ա. Ղ. ուրիշ սխալի մը մէջ ալ կ'ընայ, ստանալ, ստիպել և նման բառերուն սէրը նոյնացնելով Քրիստոս։ spectacle բառին s-ին հետ, հակառակ անոր որ ուրիշ առթիւ մը դարձեալ ինք է որ կ'ըսէ թէ «մեր սէր գիրը ոչ-նայ տառերուն առջև ըս կը

հնչուի»։ Կրնա՞յ ըսել թէ այդ Քրիստոս. բառին սկիզբն ալ ըս հինչը կայ։ Հակասութիւնը ակնհայտ է։ Յաճախ այդպէս է Զ. Ա. Ղ., ինքզինք պաշտպանելու համար հակառակ եղբերու վրայ կը ցատկորտէ, և ինքզինք կը հակասէ։

Spectacle-ին s-ը առանձին վանկ չէ, ուստի և ձայնաւոր չունի, ուստի և չենք կրնար le-ին ալ ձայնաւորը քննելով l'spectacle գրել։ Մինչդեռ ստանաւ-ին սէ-ն առանձին վանկ մը կը կազմէ ունենալով իր ձայնաւորը՝ ըթ, որ այլևս աւելորդ կը դարձնէ կը-ին ըթը, և կրկնակ ըթէ խոստովելով կը գրենք կ'ստանաւ, առանց հակասութեան և չիփթութեան մէջ խնայու, ըստ հայերէնի յստակ և ուղիղ հնչադրման կանոնին. փոստը այն է որ անկարելի է այս ձեռն սխալ կարգալ։

7. Ռեւերեն, բրֆեռեն ինք սխալ կը համարէ տարամերժօրէն. իսկ ես՝ ուղիղ, առանց մերժելու իր սլարտագրել ուղած «ուսերէն» ձեռն ալ ուղիղ ըլլալը։ Որովհետեւ բառի մը հնազոյն և նորագոյն ձեւերը անհրաժեշտաբար զիրար չեն հերքեր, այլ կը մնան համագոյ, ճիշդ ինչպէս որ ոստին վրայ ճիւղի մը բուսնելովը ոստը հերքուած չըլլար։ «Ռեւերէն», թուրքերէն» բառերը աւելի հին են քան մաշած «ուսերէն, թրքական» ձեւերը. բայց և ոչ մին սխալ է։ Լեզուն այդպէս է, լայնամիտ, լայնասիրտ և գուրդուրացող՝ իր թէ՛ երէց և թէ՛ կրտսեր գտականներուն վրայ. մինչ Զ. Ա. Ղ. տարամերժ է, և պապէն աւելի պապական։ Հնազոյն՝ տիար, ճանապարհ, ուղարկել բառերը չեն ժխտեր նորագոյն՝ տէր, ճամբայ (ըստ Օրմանեանի՝ ճանապայ) և զրկել ձեւերը։

Զ. Ա. Ղ. աւելի գեղեցիկ և ուղիղ կը գտնէ թիւրք, թիւրքիա, թիւրքերէն ձեւերը «քանի որ այդ ազգը այդպէս կը հնչէ»։ (վերջը պիտի տեսնենք թէ մի քանի օտար յատուկ անուններ ալ այն ազգերուն հնչածին պէս չգրիր, այլ «հայերէն հնչումով գրէ») [°°°] կը պատգամէ)։ Ես սխալ չեմ համարեր ատենք, որ հաւանաբար աւելի հնազոյն ձեւեր են. սակայն հոս ալ եթէ ինք իրեն հետեւողական ըլլար, ատանկ յեղափոխական գաղափար յայտնելու չէր. իր լեզուով խօսելով՝ ինք ինչ իրաւունք ունի նախնեաց ճաշակը սրբադրելու և լեզ

դուին մէջ փոխումներ մտցնելու. (իր թարգմանութեանց մէջ ալ ստղաւարտ բառը փոխել է սաղուարտ-ի)։

8. *Բրամուս* ձեռք սխալ համարած էր, ըստ ծանօթ կանոնին թէ ոչ չկորսուիր այլ ուրի կը փոխուի. բոյժ՝ բթամատ։ Ես ցոյց տուած էի թէ հայերէնը ոչ-ի կորուսման պարագաներ ունի, և օրինակ բերած էի եօթն արմատ բառեր որոնց ոչ-ը ինկած է կամ ըթի փոխուած, բառաշինման միջոցին։ Հ. Ա. Ղ. անփաստ, պատգամովի և ընդհանուր կողմնակի խօսքերով հերքելու կերպ մը ունի-զոր յաճախ կը գործածէ. — բը-ժիւկին արմատը բոյժ չէ եղեր (չըլլայ թէ... փուշ է), բնակիւ-ինն ալ բուն է եղեր ոչ թէ բոյն (իմաստին անգամ չյարմարիր), սրանալ-ինն ալ սուր է եղեր (հոսպ արշաւաւորը-ը ինչ է), խզիւ-ն ալ խոյզ արմատէն չէ եղեր (կ'ըսենք՝ բուրգը խուզել, կապը խզել)։ Իսկ պոյտ՝ պտուկ, և պոյտ՝ պտտիլ-ին զէմ բան չըսեր։ Աւելցնեմ նաև՝ կապոյտ՝ կապտորակ, դաշոյն՝ դաշնակ։

Յիշած էի նաև թէ իմաստով ալ՝ բոյ-թը մատերուն ամենէն բուժն է։ Հ. Ա. Ղ. այս բուժ բառը (անշուշտ գիտակցաբար խեղարկուելով) կ'առնէ ոչ թէ բուն իմաստովը, այլ փոխարեքական, և կ'ուզէ փաստել թէ բոյթը ամենէն բուժը՝ բթամատը չէ, այլ ամենէն խելացին։ Հոյ՛ր Արսէն, զաւե՛շտ է աս թէ լեզուական բանավէճ. մատներէն ամենէն բուժը բթամատը չէ՞. ձեռքերնիդ սեղանին վրայ դրէք և մէկ երկվայրկեան զիտեցէք։ Դէ՛ չ մէթոտ չէ, չիտակը, զիմացինի սխալ բան մը վերագրել, զայն քննողատելու առիթ ունենալու համար։

Այս առթիւ ալ Հ. Ա. Ղ. սխալ ընդհանրացում մը կ'ընէ բուժով թէ ուրեմն կրնանք գրել և լսաւոր, յսալ, բնիլ, դնաւոր (դունաւոր)։ Ես չըսի թէ ոչ-ը միշտ կը կորսուի, այլ թէ գոյութիւն ունեցող բթամատ-ը թուլատրելի է։ Առ այժմ սպասելու է որ իր բերած օրինակներն ալ գործածական ըլլան։

Ինչպէս տեսանք՝ Հայր Արսէն յաճախ կ'իյնայ այդ սխալ ընդհանրացման խոր-խորատը. մի քանի տարի առաջ Մ. Շամտանճեանի «Հայ Կեանք»ին մէջ յօդուածաւարք մը գրած էի ընկերային-քաղաքական հարցերում «Սխալ ընդհանրացումներ»է զգուշանալու մասին. բայց չէի կար-

ծեր թէ լեզուական խնդիրներու մէջ ալ տեղի կ'ունենան յաճախ այդ սխալները, ան ալ Ղազկիկեաններու կողմէ։ Ահա օրինակ մը ևս իրմէ. — Փարիզի Le Foyer թերթը (հայերէն և ֆրանսերէն) Հ. Ա. Ղ. ի մի քանի ուղղադրական պնդումներուն հակառակ յօդուած մը գրած էր սա յոռաշու բանով. «Հ. Ա. Ղազկիկեան նորէն բան ուրիշը ձեռքն է տներ մաքրելու մեր այսօրուան աշխարհարարին ազդիասեան ախտը։ Շատ օգտակար գործ մըն է իր կատարածը։ Ասոր վրայ Հ. Ա. Ղ. անմիջապէս կը բացազանչէ. «Այն ատեն ինչե՞տր գելք հանդիսանալ... մինչդեռ պէտք էր ձայնակցէր ինծի և միտասին մաքրելինք»։ Կը արամարանէ թէ քանի որ Հայր Արսէնը հարիւր կէտերու մէջ գովեցինք ու գնաւ հատեցինք, ուստի անոր մի քանի սխալներն ալ պէտք է կլլենք առանց առարկութեան։ Միւս կողմէն ալ, նոյն թիւը տրամաբանութեամբ, կը խորհի թէ քանի որ թերթը դէմ է իր միայն մի քանի պատգամներուն, ուստի ան իրեն արգելք հանդիսացած կ'ըլլայ, հակառակ անոր որ իր միւս հարիւր ուղղումներուն կը ձայնակցի։ Պարզապէս ինքզինք ամենադէտ և կատարեալ կը դաւանի Հ. Ա. Ղ.։ Անոր տրամաբանութիւնն է թէ քանի որ ծառին պտուղներէն կ'օգտուինք, ուստի անոր բոլոր պտուղներն ալ պէտք է ուտենք, նոյնիսկ եթէ լիկած, թլքած ու որդնոտ ալ ըլլան։ Ո՛րքո՞ն փափաքելի է որ Հայր Արսէն քիչ մըն ալ տրամաբանութեան զաստիք մը վերասերտէ։

Շարունակելի

Խ. Պ. ԲԱՐՏԱՆՉ

ԲԱՆԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Բանաւոր մարդը ինքզինքն աշխարհի կը պատշաճեցնէ. անբանաւոր մարդը կը յամառի աշխարհը իր անձին պատշաճեցնելու։ Հետեւաբար ամեն յառաջդիմութիւն անբանաւոր մարդէն կախում ունի։

Այն մարդը որ բանականութեան կ'ուկընդրէ՝ կորսուած է. բանականութիւնը գերի կը դարձնէ այն բոլոր մարդիկը՝ որոնք բանականացի գորաւոր չեն սիրապետելու համար անոր։

ԲԵՐՆԱՐԿ ԾՈՅ